

# Vurderingsrettleiing

2011

SAM3016 Sosialkunnskap  
Sentralt gitt skriftleg eksamen

# Vurderingsrettleiing til sentralt gitt skriftleg eksamen 2011

Denne vurderingsrettleiinga gir informasjon om sentralt gitt eksamen og korleis han skal vurderast. Vurderingsrettleiinga skal vere kjend for elevar, lærarar og føresette i god tid før eksamen. Sensorane skal bruke vurderingsrettleiinga som ei felles referanseramme i arbeidet sitt.

Vurderingsrettleiinga består av ein generell del (del 1), som gjeld for eksamen i alle fag, og ein fagspesifikk del (del 2).

## Del 1

### Organisering av sentralt gitt skriftleg eksamen

Sentralt gitt skriftleg eksamen varer i 5 timar. Så langt det er mogleg, bør sentralt gitt eksamen vere [IKT-basert](#).

Sentralt gitt skriftleg eksamen kan organiserast med eller utan førebuingdag. Om det er førebuingdag til eksamen i eit fag, går fram av del 2 i vurderingsrettleiinga.

På førebuingdagen er alle hjelpemiddel tillatne, inkludert bruk av Internett. Førebuingdagen er obligatorisk skoledag. I førebuingstida kan eleven samarbeide, hente informasjon og få rettleiing.

### Hjelpemiddel til sentralt gitt eksamen

Sentralt gitt eksamen kan følgje to ulike modellar. Kva for hjelpemiddel som er tillatne, er avhengig av kva for ein av dei to modellane som er vald.

- **Modell 1 – Eksamen**

Alle hjelpemiddel er tillatne. Unntak er Internett og andre verktøy som tillèt kommunikasjon. For norsk og framandspråka er heller ikkje omsetjingsprogram tillatne.

- **Modell 2 – Todelt eksamen**

Del 1 – Skrivesaker, passar, linjal og vinkelmålar er tillatne.

Del 2 – Alle hjelpemiddel er tillatne, med unntak av Internett og andre verktøy som tillèt kommunikasjon.

Den fagspesifikke delen av vurderingsrettleiinga gir informasjon om kva modell som blir brukt i det enkelte faget.

Gjennom opplæringa i det enkelte faget skal elevane ha fått rettleiing i å vurdere kva hjelpemiddel dei vil ha nytte av i arbeidet med å løyse ulike typar oppgåver. Det er eleven sjølv, gjerne i samråd med læraren, som finn fram til kva hjelpemiddel som er formålstenlege.

### Bruk av kjelder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kjelder i svaret, må desse kjeldene førast opp på ein etterretteleg måte. Det finst ulike måtar å føre opp kjelder på. Det er viktig at kjelder som blir brukte til eksamen, blir førte opp på ein slik måte at lesaren kan finne fram til dei.

Eleven skal føre opp forfattar og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annan litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat frå nettsider, skal han/ho føre opp nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato.

Dersom sensor mistenkjer at eit svar inneheld kopiert materiale utan kjeldetilvising, kan svaret sendast til plagiatkontroll.

## Vurdering av eksamenssvar

Læreplanane og forskrift til opplæringslova er grunndokument for vurderingsarbeidet. Forskrift til opplæringslova §§ 3-25 og 4-18 slår fast:

*Eksamen skal organiserast slik at eleven/deltakaren eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven/deltakaren eller privatisten slik denne kjem fram på eksamen.*

Kompetanse er i denne samanhengen definert som evna til å møte ei kompleks utfordring eller utføre ein kompleks aktivitet eller ei kompleks oppgåve.<sup>1</sup> Eksamensoppgåvene blir utforma slik at dei prøver denne kompetansen. Grunnlaget for å vurdere kompetansen elevane viser i eksamenssvaret, er kompetansemåla i læreplanen for fag.<sup>2</sup>

Dei grunnleggjande ferdigheitene er integrerte i kompetansemåla i alle læreplanane for fag. Grunnleggjande ferdigheiter vil derfor kunne prøvast indirekte til sentralt gitt eksamen. Grunnleggjande ferdigheiter utgjer ikkje eit sjølvstendig vurderingsgrunnlag.

## Karakterar

Forskrift til opplæringslova §§ 3-4 og 4-4 har generelle karakterbeskrivingar for grunnopplæringa:

- a) Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.
- b) Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.
- c) Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.
- d) Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.
- e) Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.
- f) Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.

Kjenneteikna på måloppnåing i den fagspesifikke delen av vurderingsretteleingane beskriv nærmare kva for eksempel "god kompetanse i faget" vil seie for eit bestemt fag til skriftleg eksamen.

---

<sup>1</sup> St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring*.

<sup>2</sup> Forskrift til opplæringslova §§ 3-3 og 4-3.

## Del 2 SAM3016 Sosialkunnskap

### Fagspesifikk del

Sentralt gitt skriftleg eksamen i sosialkunnskap består av ein førebuingssdag og ein eksamen som varer i 5 timar.

### Førebuingssdagen

På førebuingssdagen *kan* eleven få i oppdrag å setje seg inn i eit tema og/eller ei problemstilling, samle inn kjeldemateriale og velje ut relevante kjelder.

På førebuingssdagen er alle hjelpemiddel tillatne, inkludert Internett. Eleven får i oppdrag å setje seg inn i ulike tema og/eller problemstillingar, velje ut relevante kjelder og bruke dei kritisk. Eleven må sjølv sørge for at dette materialet er lett tilgjengeleg til bruk på eksamensdagen.

### Eksamen

Alle hjelpemiddel er tillatne, bortsett frå Internett og andre verktøy som kan brukast til kommunikasjon.

På eksamensdagen vil det arbeidet elevane har gjort, og kjeldene dei eventuelt har brukt i førebuingssdelen, vere viktige. Elevane må sjølv sørge for at dette materialet er lett tilgjengeleg på eksamensdagen.

### Kjelder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kjelder i svaret, må dei førast opp på ein etterretteleg måte. Det finst ulike måtar å føre opp kjelder på. Det er viktig å føre opp kjelder som blir brukte til eksamen, på ein slik måte at lesaren kan finne fram til dei.

Eleven skal føre opp forfattar og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annan litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat frå nettsider, skal han/ho føre opp nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato. Eleven bør vise til eventuelle kjelder undervegs i teksten.

Dersom sensor får mistanke om at eit svar inneheld kopiert materiale utan kjeldetilvising, kan svaret sendast til plagiatkontroll.

### Oppgåvetypar

Form og innhald i eksamensoppgåvene vil variere noko. Det er med andre ord ikkje sikkert at det blir utarbeidd ein bestemt type oppgåver kvar gong.

### Om å lese oppgåveteksten godt – og disponere svaret

For at eleven skal kunne gi eit presist og relevant svar på det oppgåva spør om, er det nødvendig å lese heile oppgåveteksten godt. Dette er viktig for at eleven skal kunne vurdere korleis han/ho skal disponere dei ulike delane av oppgåva.

I eksamenssvaret bør eleven

- vise fagleg oversikt og forklare faglege samanhengar
- bruke fagkunnskapar og samfunnsfaglege teoriar, og meiste fagterminologi

- diskutere oppgåva frå ulike synsvinklar og utdjupe aktuelle problemstillingar
- skrive presist og med ein ryddig disposisjon

### **Vurdering av kompetanse**

*Eksamen skal organiserast slik at eleven eller privatisten kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven eller privatisten slik denne kjem fram på eksamen (forskrift til opplæringslova § 3-25).*

Det er den individuelle kompetansen til eleven ut frå dei aktuelle kompetansemåla i læreplanen som skal vurderast. Vurderinga skal ta utgangspunkt i det eleven meistrar, og ikkje motsett. Deloppgåvene skal ikkje "vektast" mot kvarandre. Det er svaret som heilskap som blir vurdert.

Grunnlaget for vurderinga er kompetansemåla i faget. Grunnleggjande ferdigheiter er integrerte i kompetansemåla, men utgjer ikkje eit sjølvstendig vurderingsgrunnlag. Den grunnleggjande ferdigheita å kunne uttrykkje seg skriftleg i faget er beskrive slik:

*Å kunne uttrykke seg skriftlig i politikk, individ og samfunn innebærer å framstille tekster presist, strukturert og selvstendig. Det vil si å drøfte samfunnsfaglige tema der momentene kommer i naturlig rekkefølge og blir vurdert i forhold til hverandre. Det betyr også å bearbeide og trekke sammen tekster for å skaffe seg oversikt.*

Vurderinga legg vekt på at eleven gir eit relevant svar på oppgåva. Det er ikkje stilt krav til avgrensingar av lengda, men oppgåva vil bli vurdert ut frå kvalitet og ikkje kvantitet: Eit godt svar er presist – ikkje utflytande.

## Vurderingsmatrise ved sentralt gitt skriftleg eksamen i sosialkunnskap

	Karakteren 2	Karakterane 3 og 4	Karakterane 5 og 6
<b>Fagleg oversikt og bruk av fagterminologi</b>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- gir att noko faktastoff om oppgåvetemaet</li> <li>- nemner nokre fagomgrep</li> <li>- forstår enkle faglege samanhengar</li> </ul>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- viser god fagleg oversikt</li> <li>- forklarar enkelte faglege samanhengar</li> <li>- bruker til dels fagterminologi</li> <li>- bruker til dels fagkunnskapar for å grunngi synspunkt og argument</li> </ul>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- viser solide fagkunnskapar</li> <li>- forklarar faglege samanhengar</li> <li>- meistrar fagterminologi</li> <li>- bruker fagkunnskapar og samfunnsfaglege teoriar for å grunngi synspunkt og argument</li> </ul>
<b>Drøfting</b>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- behandlar eit smalt utval punkt</li> <li>- resonnerer enkelt og springande</li> </ul>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ser oppgåvetemaet frå fleire synsvinklar</li> <li>- reiser problemstillingar knytte til oppgåva og trekkjer logiske konklusjonar</li> <li>- skriv ryddig og har stort sett oppgåva i fokus</li> </ul>	<b>Eleven</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- diskuterer oppgåvetemaet frå ulike synsvinklar</li> <li>- reiser problemstillingar knytte til oppgåva, utdjupar dei og trekkjer logiske konklusjonar</li> <li>- skriv presist og ryddig med oppgåva i fokus</li> </ul>

Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.

Schweigaards gate 15  
Postboks 9359 Grønland  
0135 OSLO  
Telefon 23 30 12 00  
[www.utdanningsdirektoratet.no](http://www.utdanningsdirektoratet.no)